

KAPITAŁ LUDZKI
 NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

 Projekt współfinansowany przez
 Unię Europejską w ramach
 Europejskiego Funduszu
 Społecznego

UNIA EUROPEJSKA
 EUROPEJSKI
 FUNDUSZ SPOŁECZNY

Nazwa przedmiotu		Kod ECTS	
Czytanie tekstów folkloru - warsztaty		8.0.12452	
Nazwa jednostki prowadzącej przedmiot			
Instytut Filologii Polskiej			
Studia			
wydział	kierunek	poziom	pierwszego stopnia
Wydział Filologiczny	Etnofilologia kaszubska	forma	stacjonarne
		moduł	język kaszubski w praktyce kulturowej, nauczycielska
		specjalnościowy	
		specjalizacja	wszystkie
Nazwisko osoby prowadzącej (osób prowadzących)			
mgr Grzegorz Schramke; dr hab. Hanna Makurat-Snuzik, profesor uczelni; prof. dr hab. Marek Cybulski; Tomasz Fopke			
Formy zajęć, sposób ich realizacji i przypisana im liczba godzin		Liczba punktów ECTS	
Formy zajęć		2	
Ćw. warsztatowe		30 godzin - udział w zajęciach;	
Sposób realizacji zajęć		10 godzin - przygotowanie do zajęć;	
zajęcia on-line, zajęcia w sali dydaktycznej		10 godzin - przygotowanie do zaliczenia.	
Liczba godzin		Razem: 50 godzin = 2 ECTS.	
Ćw. warsztatowe: 30 godz.			
Termin realizacji przedmiotu			
2022/2023 letni			
Status przedmiotu		Język wykładowy	
obowiązkowy		kaszubski	
Metody dydaktyczne		Forma i sposób zaliczenia oraz podstawowe kryteria oceny lub wymagania egzaminacyjne	
<ul style="list-style-type: none"> - Analiza tekstów z dyskusją - Dyskusja - Rozwiązywanie zadań - Wykład konwersatoryjny - Wykład z prezentacją multimedialną - Ćwiczenia w czytaniu ze zrozumieniem i wyznajdowaniem wiadomości z tekstu, ćwiczenia umiejętności czytania tekstów zapisanych fonetycznie i półfonetycznie 		Sposób zaliczenia	
		Zaliczenie na ocenę	
		Formy zaliczenia	
		<ul style="list-style-type: none"> - praca pisemna (rozprawka lub analiza tekstu) - ustalenie oceny zaliczeniowej na podstawie ocen częściowych otrzymywanych w trakcie trwania semestru - wykonanie pracy zaliczeniowej - wykonanie określonej pracy praktycznej 	
		Podstawowe kryteria oceny	
		Student otrzymuje zaliczenie z ćwiczeń na podstawie: <ul style="list-style-type: none"> • czynnego udziału w zajęciach oraz systematycznego przygotowywania materiału wskazanego przez prowadzącego zajęcia (prace częściowe ustne i pisemne) – 40%, • pozytywnych ocen z prac kontrolnych w trakcie toku studiów (w tym dłuższa praca stylistyczna; rozprawek lub analiza teksty) – 60%. 	
Sposób weryfikacji założonych efektów uczenia się			

zakładany efekt uczenia się	Czynny udział w zajęciach (przygotowanie do zajęć)	Udział w dyskusji	Praca stylistyczna
	Wiedza		
K_W04	+	+	+
K_W07	+	+	+
K_W08	+	+	+
	Umiejętności		
K_U03	+	+	+
K_U09	+	+	
K_K18		+	
	Kompetencje społeczne		
K_K08	+	+	

Określenie przedmiotów wprowadzających wraz z wymogami wstępnymi**A. Wymagania formalne**

brak

B. Wymagania wstępne

brak

Cele kształcenia

Osiągnięcie przez studentów kompetencji językowej i jej doskonalenie. Wzbogacanie zasobu słownictwa i poznawanie struktur gramatycznych wykorzystywanych w różnych sytuacjach nadawczo-odbiorczych. Nabywanie i rozwijanie umiejętności poprawnego i swobodnego mówienia i pisanie w języku kaszubskim. Nabywanie i rozwijanie umiejętności wymowy, słuchania i czytania ze zrozumieniem tekstów kaszubskojęzycznych, głównie z zakresu folkloru kaszubskiego (w tym zapisanych fonetycznie, półfonetycznie - Teksty pomorskie Lorentza, Słownik Sychty, teksty w Słowniku Ramuła czy teksty w monografii Makurat), lecz także literatury kaszubskiej (np. wybrane fragmenty utworu Sowizdrzôł ù Krëbanów Jana Karnowskiego).

Poznawanie kultury kaszubskiej przez obcowanie z kaszubskojęzycznymi tekstami folkloru.

Treści programowe

Studenci przy omawianiu poszczególnych tematów powinni poznawać tradycje, zwyczaje i wierzenia kaszubskie, teksty folkloru i literaturę krytyczną; treści kulturoznawcze powinny być wpisane w tematykę treści językowych i być zależne od poziomu języka i doświadczeń uczestników.

I. Źródła wiedzy o kulturze duchowej i materialnej Kaszubów

Publikacje do studiowania kaszubskiej kultury i mowy ważne pod względem folklorystycznym, etnograficznym i językowym, m.in. Aleksandra Hilferdinga Resztki Słowian na południowym wybrzeżu Morza Bałtyckiego, Floriana Ceynowy Wilëjã Noweho Roku, Szczodrãki i Skôrë kaszëbskosłowjnszczjã mówë, Stefana Ramuła Słownik języka pomorskiego czyli kaszubskiego, Friedricha Lorentza Teksty pomorskie (kaszubskie), Oskara Kolberga Pomorze, Bernarda Sychty Słownik gwar kaszubskich na tle kultury ludowej, Jana Perszona Na brzegu życia i śmierci. Zwyczaje, obrzędy oraz wierzenia pogrzebowe i zaduszkowe na Kaszubach czy Jerzego Sampa Z woli morza. Bałtyckie mitopeje [zob. bibliografia].

Wprowadzenie do studiowania kaszubskich przekazów ludowych na przykładzie wyboru tekstów ze Słownika Sychty.

II. Podania i legendy ajtiologiczne o charakterze wierzeniowym

Świat i jego składowe w wyobrażeniu ludowym, w których występuje element wierzeniowy. Przekazy o stworzeniu Kaszub, o niektórych charakterystycznych cechach wyglądu i zachowania zwierząt (np. czerwony dziób i czerwone nogi u bociana; pływanie w tył u raka) oraz ludzi (np. dlaczego mężczyźni mają wąsy) zawarte w Tekstach Lorentza i Słowniku Sychty. Przybliżenie i omówienie wpływu tego typu utworów ludowych na literaturę piękną (np. motyw umiejscowienia na Kaszubach narodzin, działalności i śmierci Chrystusa w Ō panu Czôrlińszczim co do Pùcka pò secë jachôł Hieronima Derdowskiego); Jak Pón Bóg... i Jak Pón Jezës pò swiece chòdzył... – ajtiologiczne przekazy ludowe, w których siłą sprawczą zmian jest Bóg lub Chrystus.

III. Wierzenia i demonologia ludowa

Demonologia i wierzenia Kaszubów w oparciu o przekazy ludowe (Resztki Słowian Hilferdinga, Skôrë Ceynowy, Słownik Ramuła, Teksty Lorentza, Słownik Sychty): stolëmë, kròsniãta, bóstwa i demony leśne (np. Bòrówc, Trzãsëwid), bóstwa i demony wodne (np. jezòrnica), pùrtk, Smãtk, wieszczki i òpi, mòra, dësza na pòkùce, czary, czarownice i guślarze. Ślady ludowego świata nadprzyrodzonego w twórczości literackiej, głównie zbiorach podań, legend i bajek (Podania kaszubskie Leona Heykego, Zaklęta stegna Jerzego Sampa, Legendy kaszubskie Janusza Mamelskiego).

Porównanie wybranych treści i postaci wierzeniowych ludowych z występującymi w tekstach literackich (np. Smãtk).

IV. Wtórna folkloryzacja

Zjawisko wtórnej folkloryzacji na przykładzie przekazów występujących w kaszubskiej ustnej twórczości ludowej: o dziewczynie i żołnierzu-upiorze (Słownik Sychty), zagubionych w lesie dzieciach, natrafiających na domek "z kùszków" (Teksty Lorentza) i innych. Wskazanie na obecność efektu wtórnej folkloryzacji w literaturze pięknej (np. Sowizdrzôł ù Krëbanów J. Karnowskiego).

V. Rok obrzędowy: Gòdë, Wilëjô Nowégò Roku i Nowi Rok, Zòpùstë, Wiòldzi Pòst i Jastrë, Scynanië kani, Dzëń Zòdësny i Wszëtczich Swiãtëch.

Rok obrzędowy na Kaszubach w oparciu o przekazy ludowe (Słownik Sychty), publikacje o charakterze etnograficznym i folklorystycznym (Ceynowy

Wiliją ... i Szczodrąki, Kolberga Pomorze, Malickiego Rok obrzędowy na Kaszubach). Zwyczaje, wierzenia i obrzędowość w literaturze pięknej (Gwiżdżka ze Gduńska Sychty, Scynanié kani Karnowskiego).

VI. Podania i legendy ajtiologiczne o charakterze niewierzeniowym – ze Słownika Sychty

Teksty objaśniające świat i jego składowe w wyobrażeniu ludowym, w których nie występuje element wierzeniowy, m.in. przekazy o niektórych charakterystycznych cechach wyglądu i zachowania zwierząt (np. krzywy pysk flądry; dlaczego pies nie cierpi kota, a kot myszy) oraz spraw dotyczących ludzi (np. skąd się wzięły nazwy niektórych miejscowości na Kaszubach).

VII. Życie codzienne i związane z tym zwyczaje, obrzędy i praktyki o charakterze magicznym: narodziny i chrzciny, praca i odpoczynek, zaloty, swaty, ślub i wesele, śmierć i pogrzeb.

Dawne życie codzienne Kaszubów z jego świątecznymi elementami, zwyczajami, wierzeniami, obrzędami i praktykami magicznymi – wybrane przekazy ze Słownika Sychty, teksty etnograficzne i folklorystyczne (Na brzegu życia i śmierci Jana Perszona, Kaszubskie obrzędy i obyczaje Wacława Odyńca, O nieznanym ludzie w Niemczech Lzydora Gulgowskiego). Realia kaszubskie przełomu XIX i XX w. w literaturze (Żćć i przigòdë Remüsa Aleksandra Majkowskiego, Hanka sã ženi Bernarda Sychty, Szczescé Anny Łajming).

VIII. Humoreski i anegdoty dotyczące życia codziennego i stosunków społecznych na Kaszubach.

Ludowe anegdoty, humoreski i facecje m.in. opisujące elementy codziennej rzeczywistości z jej zwyczajami i prawami, wyśmiewające ludzkie wady (lenistwo) i chwalaące zalety (przemysłowość); opowiadki obrazujące stosunki społeczne (np. między chłopstwem a kaszubską często biedną szlachtą), a także mające na celu swego rodzaju oczyszczenie (Tuszkowanie, Gnieżdżewianie, Swóranie). Wpływ humoru ludowego na kaszubską twórczość literacką (A. Labuda, Güczów Mack gòdò).

Wykaz literatury

- Skòrb kaszëbsko-słòvjncszjé mówé. Prace Floriana Ceynowy, wydanie fotooffsetowe, Wejherowo 1985.
- Hilferding A., Resztki Słowian na południowym wybrzeżu Morza Bałtyckiego, tłum. N. Perczyńska, oprac. J. Treder, postł. H. Popowska-Taborska i J. Treder, Gdańsk 1989.
- Lorentz F., Teksty pomorskie (kaszubskie), Kraków 1924.
- Ramułt S., Słownik języka pomorskiego czyli kaszubskiego, Kraków 1893 [lub późniejsze].
- Sychta B., Słownik gwar kaszubskich na tle kultury ludowej, t. 1-7, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk, 1967-1976.
- W świetle dnia. Anegdoty i bajki z Kaszub. Ze Słownika Sychty/W widze dnia. Gòdcki i bójczy z Kaszëbszci. Ze Słowòrza Zëchtë, oprac. G.J.Schramke, Gdynia-Pelplin 2006 [zalecane wyd. popr. i uzupeł. z 2017 r.].
- W wieczornej mgle. Niesamowite opowieści z Kaszub. Ze Słownika Sychty/W wieczórny dõce. Niestwòrzoné pòwiòstczy z Kaszëbszci. Ze Słowòrza Zëchtë, oprac. G.J.Schramke, Gdynia 2004 [zalecane wyd. popr. i uzupeł. z 2017 r.].
- Pomierska J., Przysłowia kaszubskie. Studium z paremiografii i paremiologii, Gdańsk 2013 (rozd. 5, s. 219-287).
- Samp J., Droga na sabat, Gdańsk 1981.

Literatura uzupełniająca treści językowo-kulturowe

- Kolberg O., Dzieła wszystkie. t. 39: Pomorze, Wrocław 1965.
- Labuda A., Bògòwie i dëchë naj przodków (przëżòżnk do kaszëbszci mitologii)/Bogowie i duch naszych przodków (przyczynek do kaszubskiej mitologii), tłum. J. Labudda, Bolszewo 2011.
- Odyniec W., Kaszubskie obrzędy i obyczaje. Wstęp do etnografii historycznej Kaszub w XVI-XVII wieku, Gdańsk 1985.
- Ostrowska R., Trojanowska I., Bedeker kaszubski, wyd. III z suplementem, Gdańsk 1978 [lub inne].
- Perszon J., Na brzegu życia i śmierci. Zwyczaje, obrzędy oraz wierzenia pogrzebowe i zaduszkowe na Kaszubach, Pelplin 1999.
- Samp J., Smętek. Studium kreacji literackich, Gdańsk 1984.
- Samp J., Z woli morza. Bałtyckie mitopeje, Gdańsk 1987.
- Słownik folkloru polskiego, pod red. J. Krzyżanowski, Warszawa 1965.
- Treder J., Kaszubi. Wierzenia i twórczość. Ze Słownika Sychty, Gdańsk 2000 [lub późniejsze].

Kierunkowe efekty uczenia się

K_W04, K_W07, K_W08
K_U03, K_U09, K_U18
K_K08

Wiedza

Student:

- ma wiedzę na temat znaczenia dialektów języka kaszubskiego i wie, jak je wykorzystać w otoczeniu zewnętrznym (K_W04);
- ma podstawową wiedzę z zakresu kaszubskojęzycznych dzieł literatury ludowej i tekstów folklorystycznych zorientowaną na praktyczne wykorzystanie (K_W07);
- ma wiedzę na temat antropologii Kaszub i Pomorza i potrafi ją praktycznie wykorzystać (K_W08).

Umiejętności

Student:

- posiada elementarne umiejętności badawcze niezbędne do ukierunkowanej analizy zjawisk literackich i kulturowych - czytania tekstów folkloru (K_U03);
- umie przygotowywać wystąpienia ustne dotyczące zagadnień związanych z tekstami folkloru (K_U09);
- potrafi pracować i współdziałać w grupie, przyjmując różne role (K_U18).

Kompetencje społeczne (postawy)

Student:

- widzi potrzebę dbania o dziedzictwo narodowe/regionalne - teksty folkloru (K_K08).

Kontakt

g.schramke@wp.pl